Viginti et duas litteras eſ ſe apud hebre os ſyrorū quoq; lingua et chal deorū teſtatur: q̄ hebraice ma gna ex parte cōfinis eſt. Nam et ipſi vigintiduo elementa habent eodē ſono: ſed diuerſis characte ribus. Samaritani etiam penta theucum moyſi totidē litteris ſcri ptitant: figuris tantum ⁊ apicibꝰ diſcrepantes. Certumq; eſt eſdrā ſcribam legis ac doctorem poſt captam hieroſolimam: ⁊ inſtaura tionē templi ſub zorobabel alias litteras repperiſſe: q̄bus nūc vti mur. cum ad illud vſq; ad tēpus iidem ſamaritanorū ⁊ hebreorum characteres fuerūt. In libro quo q; numerorū hec eadē ſupputatō ſub leuitarum ac ſacerdotū cenſu myſtice oſñditur. Et nomen domi ni tetragrāmaton i quibuſdā gre cis voluminibus vſq; hodie anti quis expreſſum litteris īuenimꝰ. Sed ⁊ pſalmi triceſimuſſextus et centeſimuſdecimus ⁊ centeſimuſ vndecimus ⁊ centeſimus. xvij. et cēteſimuſ. xliiij. quāq; diuerſo ſcri bantur metro: tamen eiuſdē nu meri texūtur alphabeto. Et hiere mie lamentationes: ⁊ oratio eius Salomonis quoq; i fine prouer bia ab eo loco i quo ait: Mulierē fortem quis inueniet. eiſdē alpha betis vel inciſionibus ſupputantꝰ Porro quinq; lr̄e duplices apud hebreoſ ſunt. Caph. Mem. Nun Phe. Sade. Aliter. n. ſcribūtur p has principia medietateſq; ver borum: aliter fines. vnde a pleriſ q; duplices libri eſtimātur ſamu el. malachim. dabreiami. eſdras. hieremias cum cinoth. i. lamenta tōibus ſuis. Quomodo igitur vi gintiduo elementa ſunt: per que ſcribimuſ hebraice omne quod lo quimur: ⁊ eorū initiis vox huma na ꝯprehenditur: ita vigintiduo volumina ſupputāt. q̄bus q̄ſi lit teris ⁊ exordiis in dei doctrina te nera adhuc ⁊ lactenſ viri iuſti eru ditur infantia. Primus apud he breos liber vocatur breſith: quē nos geneſim dicimus. Secūdus elleſmoth: qui exoduſ appellatur Terciꝰ vagethra. i. leuiticꝰ. Quar tus vagedaber quē numerū voca mus. Quintus addabarim: qui deuteronomius prenotatur. Hi quinq; ſunt libri moyſi: quoſ pro prie thorath. i. legem appellant. Scd̄m prophetarum ordinē fa ciunt. ⁊ incipiūt a iheſu filio naue qui apud illos ioſue bennum dr̄. Deide ſubtexūt ſopthim. i. iudicū librū: ⁊ in eundem cōpingūt ruth quia in diebus iudicū facta eius narratur hyſtoria. Tercius ſeq̄tur ſamuel quē nos regnorū pmū ⁊ ſe cūdū dicimꝰ. Quartus malachi. i. regū: qui tercio ⁊ quarto regno rum volumine ꝯtinetur. Meliuſ q; multo eſt malachim. i. regū q̄ malacoth. i. regnorū dicere. Non enim multarū gentium regna de ſcribit: ſed vnius iſrahelitici ppl̄i qui tribubus. xij. ꝯtinetur. Quin tus ē yſaias. Sextus hieremias Septimus ezechiel. Octauus li ber. xij. prophetarū: q̄ apud illos vocatur thareaſra. Tercius ordo agiographa poſſidet. Et pmꝰ liber incipit a iob. Secundus a dauid quē quinq; īciſioibꝰ ⁊ vno pſalmo rum volumine ꝯprehendūt. Ter cius eſt ſalomon tres libros hn̄s Prouerbia q̄ illi pabolas ⁊ maſ loth appellāt. Quartus eccliaſtē. i. coeleth. Quitꝰ ē cāticūcāticorū quē ſyraſyrim ꝑnotāt. Sextꝰ ē da niel Septimꝰ dabreiamin. i. vba dierū: qd̄ ſignificātius chronicon

Viginti ⁊ duas ⁊c. Hebrei. xxij. litteras habent: ſcd̄m nu merum librorū ſuorū. Nam. xxij. libros habēt: videlicet. v. li bros moyſi. viij. ꝓphetarū. ⁊. ix. agiographorū. i. ſancta ſcriben tium. licet quidā. xxiiij. eē dicant. Ruth accipiens librum: cum ſit pars libri iudicum. ⁊ lamentationes hieremie ſimilitꝰ per ſe accipientes. Sciendum autem eſt tres eſſe linguas principales. ſ. hebream ⁊ grecam et latinā. Hebrea. xxij. litteras habet. greca. xxiiij. latina lingua media inter has duas. xxiij. ⁊ ipſi ſyri ⁊ chaldei eodem ſono. i. eadē ꝓnūciati one. xxij. elemēta ha bent ſicut hebrei: ſed diuerſis characteribꝰ. i. figuris. Samari tani autem pen theteucum ⁊c. Samaritani q̄ deū ⁊ ydola colebant ſimul Samaria ciuitaſ fuit quondam. x. tribuum metropolis: quibꝰ in captiuitate ductis a ſalmanaſar rege aſſy riorum. ne terra in ſo litudinē redigeretur: miſſi ſunt ex diuerſis gentibus qui illas in colerent. Inde appel lātur ſamariani a ſa maria metropoli ciui tate: qui verum deū ſimul ⁊ falſoſ deos co lebant. Totidem. i. xxij. apicibus. i. ſum mitatibus litterarum Alias litteras ⁊c ſcilicet q̄ ſint ille quas moyſes inueñt: quibꝰ nunc iudei vtuntur. Iidem characte reſ. i. eedē lr̄e. Sup putatio. i. numera tio. Cēſu miſtice. i. quaſi per illas litte ras que numerū ſigni ficant: cenſus leuitarū ānotabatur. Tetra grāmaton. i. iiij. litterarū. Quod no men ſcriptum erat in lamina aurea: que erat in fronte pontifi cis: quādo accedebat ad ſacrificiū. de qua ſcriptum eſt. fecerunt laminam: ſcripſerunt q; in ea per quattuor lr̄as nomē dn̄i: qd̄ in terp̄tatꝰ īeffabile. Nō p fari: ſ; pro diffiniri vt ē: q; minime poſſit Lr̄e he ſunt he ioth het vahu: Et hec intꝰ p̄tatō he iſte: ioth pri cipiū. het paſſio: va hu iſto vita. Iſte pri cipium paſſionis vite Antiquis lr̄is. Moyſi: q̄s nūc nō hn̄t hebrei. Notandum eſt autem hebreos ideo litteris quas eſdras īuenit vti: q; faciliori ſono ⁊ litteratura enunciantur. ⁊ a ſiniſtra in dexteram: ſicut ⁊ latine ſcribuntꝰ. Moſaice ve ro difficiliori: ⁊ a dextera in ſiniſtrā ſcribebātur. Quāq; diuerſo ſcri bantur metro. Id eſt. lirico carmine. Nam dauid propheta liricus fuit: ⁊ diuerſo metro pſalmos compoſuit. Eiuſdem numeri. i. xxij. lit terarum alphabeto. Et hieremie lamentatiónes. ſub. xxij. litteris ſcripte ſunt. Eiſdem alphabetis. id eſt. eiſdem litteris. Inciſioni bus. id ē. breuibus ſententiis. Quinq; lr̄e duplices ſunt apud hebreos ⁊c. ſicut apud latinos. r. ⁊. ſ. Aliter per has ſcribunt principia. i. aliā vim habēt: quādo in principio verborū ſcribūtur: aliā in medio: aliam in fine. Samuel. i. duo libri: qui a prophetis ſamueli ſuccedentibus ſunt ſcripti. Dabreiamin hebraice. hoc eſt relictorū vel pretermiſſorū. ea enī que pretermittuntur in libro regū hic ſup plentur. Eſdras. ⁊ ipſe hēt duos libros. Cinoth. Hebraice grece threni. latine. lamentatōnes dicuntꝰ Eorum initiis. i. elementorum: lr̄arum videlicet. Viri iu ſti. i. ſancti alicuius. Breſith. Hebraice geneſis grece: latine natiuitas dr̄: vel geni tura ſiue generatio. Mundi enim gene ratio ibi deſcribitur. Elleſmoth. hebrai ce: exodus grece: lati ne egreſſio. Odos enī grece latine via. Nā in eo egreſſus filiorū iſrahel ex egipto de ſcribitꝰ. Vagethra Hebraice: leuiticus grece: miniſterialis la tine. Leui enī dyaco nus vel miniſter dici tur. Vagedaber. Hebraice: rithmon, grece: latine nume rus. Addabarim. Hebraice: deutero nomium grece: latine ſecūda lex. Hi ſunt quinq; libri. Pri mus ordo. ſcilicet. le gis in quinq; libris moyſi. Et nunc inci pit ſecundum ordinē prophetarum a io ſue ben num. Ben. i. filius. Sopthim hebraice: latine iudi cū. Compingunt. i. conlociant vel con iungunt primum et ſe cundum ſcilicet: quia duo ſūt. Thareaſra. i. duodecim prophe tarū. Thareſſa duode cim. Agiographa. i. ſac̄ ſcptura. i. de ſā ctorū vita: vt thobi as ⁊ iob. Quinq; inciſionibus. id ē quinq; partitionibuſ pſalmorū enī vnus li ber eſt. ſicut et apoſto li dixerunt. Sed tamen quinq; habet diuiſiones. q; quinquies eſt ibi. fiat fiat. Maſloth. hebraice: parabole grece: latine prouerbia. Coeleth. hebraice. eccleſiaſtes grece: latine ꝯcionator. Syraſyrim. hebraice: la tine canticacanticorum. Dabreiamin. Hebraice: latine verba dierū Chronicon. i. tēporale. chronos tempus. Totum enim tempus quod eſt ab adā vſq; ad captiuitatem babilonis in eo capitulatim deſcribitur

KOENIGL. BIBLIOTHEK ZU DUSSELDORF

totius diuinę hyſtorię poſſumus
appellare· qui liber apud nos pa
ralipomenon primus ⁊ ſecunduſ
inſcribitur. Octauus eſdras: qui
⁊ ipſe ſimiliter apud grecos ⁊ lati
nos in duos libros diuiſus eſt.
Nonus heſter. Atq; ita fiūt pari
ter veteris legis libri·xxij·i· moy
ſi quinq;·⁊ propheta⁊ octo·agio
graphorum nouē·quãq; nō nulli
ruth ⁊ cinoth iter agiographa ſcri
ptitent·⁊ hos libros in ſuo putēt
nu mero ſupputandoſ·ac per hoc
eē priſcę legis libros·xxiiij·quos
ſub numero·xxiiij·ſeniorum apo
calipſis iohannis inducit: adorā
tes agnum·⁊ coronas ſuas ꝓſtra
tis vultibus offerentes·ſtātibus
coram ·iiij· animalibus oculatis
retro ⁊ ante·i·in preteritum ⁊ i fu
turum reſpicientibus·⁊ indefeſſa
voce clamātibus· ſanctus ſanctꝰ
dominus deus omnipotens: qui
erat·⁊ qui eſt·⁊ qui venturus eſt.
Hic prologus ſcripturarū: quaſi
galeatum principiū omnibus li
bris quos de hebreo vertimꝰ i la
tinum conuenire poteſt· vt ſcire
valeamus quidquid extra hos ē·
inter apocripha eē ponendū. Igi
tur ſapiētia q̄ vulgo ſalomonis in
ſcribitur·⁊ ihesu filij ſyrach liber·
⁊ iudith ⁊ thobias ⁊ paſtor nō ſūt
in canone. Machabeorū primuꝫ
librum hebraicum repperi·ſecun
dus grecus eſt·quod ex ipſa q̄dē
phraſi probari poteſt. Quę cū ita
ſe habeant obſecro te lector·ne la
borem meum reprehenſioneꝫ eſti
mes antiquorum. In tabernacu
lo dei offert vnuſquiſq; quod po
teſt·alij aurum ⁊ argentum ⁊ lapi
des precioſos· alij byſſum ⁊ pur
puram ⁊ coccum offerunt et hiacī
thum. Nobiſcū bene agitur: ſi ob
tulerimus pelles ⁊ caprarum pi
los·⁊ tamen apoſtolus cōtempti
biliora noſtra magiſ neceſſaria iu
dicat·vnde ⁊ tota illa tabernaculi
pulcritudo·⁊ per ſingulas ſpeci
es eccleſię preſentis futurę q; di
ſtinctio pellibus tegitur ⁊ cilicijs
ardorem q; ſolis ⁊ iniuriam im
brium: ea quę viliora ſunt prohi
bent. Lege ergo primuꝫ ſamuel ⁊
malachim meum· meum inquam
meum· quidquid enim crebrius
vertendo ⁊ emendādo ſollicitius
⁊ didicimus ⁊ tenemus noſtrum
eſt·⁊ cum intellexeris quod ante
neſciebas: vel interpretem me eſti
mato ſi gratus es: vel paraphra
ſten ſi ingratus·quãq; mihi oio
ꝯſcius non ſim· mutaſſe me quip
piam de hebraica veritate. Certe
ſi incredulus es·lege grecos codi
ces ⁊ latinos·⁊ cōfer cū his opuſ
culis quę nuꝑ emēdauimꝰ·⁊ vbi
cunq; diſcrepare inter ſe videris·
īterroga quēlibet hebreo⁊ cui ma
gis accōmodare debeas fidē·etſi
noſtra firmauerit·puto q; euꝫ nō
eſtimes ꝯiectorē: vt in eodē loco
mecū ſilr diuinarit. Sꝫ ⁊ vos fa
mulas chriſti rogo· quę domini
diſcunbentis precioſiſſimo fidei
mirro vngitis caput· q̄ nequāq;
ſaluatorem quęritis in ſepulcro
quibus iam ad patrem chriſtus
aſcendit: vt contra latrantes ca
nes: qui aduerſum me rabido ore
deſeuiunt ⁊ circumeunt ciuitateꝫ
atq; in eo ſe doctos arbitrantur·
ſi alijs detrahant: oratōnū veſtra
ruꝫ clipeos opponatis. Ego ſciēs
humilitatem meam illius ſemper
ſententię rocordabor. Dixi cuſto
diā·v·m·vt non·d·i lig·mea·po
ſui ori meo cuſtodiam· cum conſi
ſteret aduerſum me peccator·ob
mutui·⁊ humiliatꝰ ſum·⁊ ſilui
de bonis.

Statibus coram·i·in preſenti. Oculatis·i·plenis oculis· Qua
ſi galeatum principium. Sicut enim galea caput militis protegit
vt fiducialius ꝑgat ad bellum: ita ⁊ iſte titulus lectori peritiaꝫ preſtat: vt
quo valeat diſcernere: qui liberi apud hebreos in canone recipiantur·q̇
ve iter apocripha de
putentur. Igit
ſapientia·i· ille li
ber qui dicitur vel vo
catur ſapientia·⁊ ita
inchoat. Diligite iu
ſticiam. Liber ihe
ſu fili ſyrach· qui
ſic inchoat. Omnis
ſapientia a domino
deo ē· Hic ⁊ panare
tos dicitur·i·liber om
nium virtutū. Pan
enim grece omnis di
citur·ares virtus·hūc
hebrei ideo non reci
piunt· qꝛ in eodē dn̄i
paſſio manifeſte pro
batur. Paſtor·i·li
ber paſtoris ſimilis ē
reuelationi iohannis
·i·apocalipſi·ꝫ iu no
ſtra bibliotheca non
habetur. Ipſe autem
eſt q̇ ⁊ hermes dicitur
Ex ipſa phraſi.
·i·ex ipſa locutōne. qꝛ
grecā redolet eloquē
tiam. Inde antiphra
ſis contraria locutio.
Antiquorum·id
ē·lxx. Alii aurum
per aurum argentum
lapides precioſos ⁊c.
queq; excellentiores·
vel maiores in eccle
ſia ꝟtutes figurātur·
per pelles vero pilos
q; caprarum minoreſ.
Tabernaculi
pulcritudo·i·corti
na de cocco et byſſo
retorta pellibus tegit
Et ciliciis·id ē·pel
libus arietum rubrica
tis·⁊ pellibus hiacin
thinis. Tabernaculū
quattuor operimētis
tegebatur. Primum
erat ex cocco byſſo q;
retorta. Secundum
ex ſagis cilicinis. Ter
cium ex pellibus arie
tū rubricatis. Quar
tum ex pellibus hiacī
thinis quę a longe in
tuentibus cęli ſereni
colorem imitari vide
bantur. Pellibꝰ ita
q; ⁊ ſagiſ cilicinis iter
pretes comparat· qui
licet ordine ſint poſte
riores: tamen non mi
norem eccleſię vtilitatem preſtant. Et iniuriam. Iniuria dicitur quid
quid ꝯtra legem fit. Nã ius lex dicitur· vnde ⁊ aduerbialiter dicimus In
iuriam fecit·i·non iuſte. Meum inquā·i·quē ego feci ⁊ trāſtuli. Pa
raphraſten·i·falſum interpretē. Confer·i·ꝯpara. Noſtram·i·he
braicam veritatē. Eum·ſ·hebreum. Diuinarit.p diuinauerit. Vos
famulas chriſti·i·o paula ⁊ euſtochium. Mirra. Eſt amariſſima

ſpecies· qua mortuo⁊ corpa condiūtur. Mirrum vero vnguentum preci
oſiſſimum de mirra factum. Vngitis caput. Caput chriſti diuinitas
eſt illius. Caput chriſti vero vngit· qui eum verum deū veraciter adorat
Pedes vero vngit ei: qui ve⁊ etiam hominē eum credit. Quę nequa
q; ſaluatore quę
ritis in ſepulcro.
Ihesum in ſepulcro
quęrit· qui eum ſoluꝫ
hominem eſſe credit.
Quibus iam ad
prem chriſtus aſ
cendit. Illis chri
ſtus ad patrem aſcen
dit· qui eum in diui
nitate patri coęqualē
accipiunt. Rabido
id eſt·inſano· Rapi
dus vero eſt velox.
Et circumeunt ci
uitatem·i·eccleſiaꝫ
volentes eam decipe
re· Vꝫ dicit circumeūt
ciuitatem· hic ī malo
accipitur. In pſal· ve
ro vbi dicit. Conuer
tētur ad veſperā·⁊ fa
mem patientur vt ca
nes·⁊ circūibunt ciui
tatē·in bono. Iudei
enim circa fineꝫ mun
di conuerſuri ad chri
ſtum· ſicut canes aui
de cibum glutientes·
ita accipient fidem·et
circumibunt eccleſiaꝫ
de ciuitate in ciuitatē
quęrentes doctores.
Ego ſciens·i·ego
⁊ non alius·i· non in
alio corpore· vt q̇daꝫ
dicunt. Peccator
·i·detractor.